

I S T O R I E

CONSIDERAȚII ISTORICE ASUPRA COMUNEI BUTIMANU DE LA PRIMA ATESTARE DOCUMENTARĂ PÎNĂ LA SFÎRȘITUL VEACULUI XIX

CONSTANȚA BORONEANȚ

Din punct de vedere fizico-geografic, comuna este așezată în Cîmpia Română, în partea de N-V a unității geomorfologice denumită de Gh. Vîlsan¹ și Vintilă Mihăilescu² Cîmpia Vlăsiei. P. Coteț denumește această parte a Cîmpiei Române, Cîmpia Snagovului³.

Pînă în luna ianuarie 1981, comuna a fost parte din județul Ilfov, iar de la această dată a fost trecută în componența județului Dimbovița. Se învecinează la N cu comunele Cojasca și Cornești, jud. Dimbovița, la N-E cu comuna Poienarii Burchii, jud. Prahova, la E cu comuna Niculești, în S cu comunele Crevedia și Ciocănești iar la S-V și N-V cu comuna Răcari, toate din jud. Dimbovița. În componența sa intră satele : Butimanu (localitate reședință), Bărbuceanu, Lucianca și Ungureni. În vechile împărțiri administrativ-teritoriale mai sînt pomenite, ca făcînd parte din comuna Butimanu, satele : Sterianu de Sus, de Mijloc și de Jos, Decindea și Linia Luceanca care acum sînt integrate satului Butimanu (*fig. 1*).

Vetrele satelor care alcătuiesc comuna sînt localizate pe interfluvii (cîmpuri) în imediata apropiere a unor văi. Astfel, satul Butimanu, în componența actuală, este situat pe ambele maluri ale pîriului Ceaușu (Snagovul Mare), Bărbuceanu pe partea stîngă a pîriului Ceair iar Luceanca și Ungureni pe partea dreaptă a pîriului Luciu. Cele trei pîriuri care se unesc la ieșirea lor de pe teritoriul comunei, în partea de E, mai poartă denumirea și de Coadele Snagovului. Denumirea acestor rîuri pare să fi suferit schimbări pe parcursul evoluției istorice a acestei părți de ținut⁴.

Teritoriul comunei este străbătut de drumul național 1 A București-Ploiești care se pare că se înscrie pe drumul vechi al Tîrgoviștei în care „se vărsa”⁵ drumul vechi al mocanilor în imediata apropiere a drumului de poștă care trecea prin Vulpești.

¹ Gh. Vîlsan, *Cîmpia Română, Opere alese*, București, 1971.

² V. Mihăilescu, *Vlășia și Mostiștea*, B.S.R.G., XLIII, 1924, p. 11.

³ P. Coteț, *Cîmpia Română*, București, 1976.

⁴ C. Boroneanț, *Studiu Geografic al Comunei Butimanu, Jud. Ilfov*, 1975 (manuscris), p. 4—5.

⁵ C. Alessandrescu, *Geografia Județului Ilfov*, București, 1892, p. 350—351.

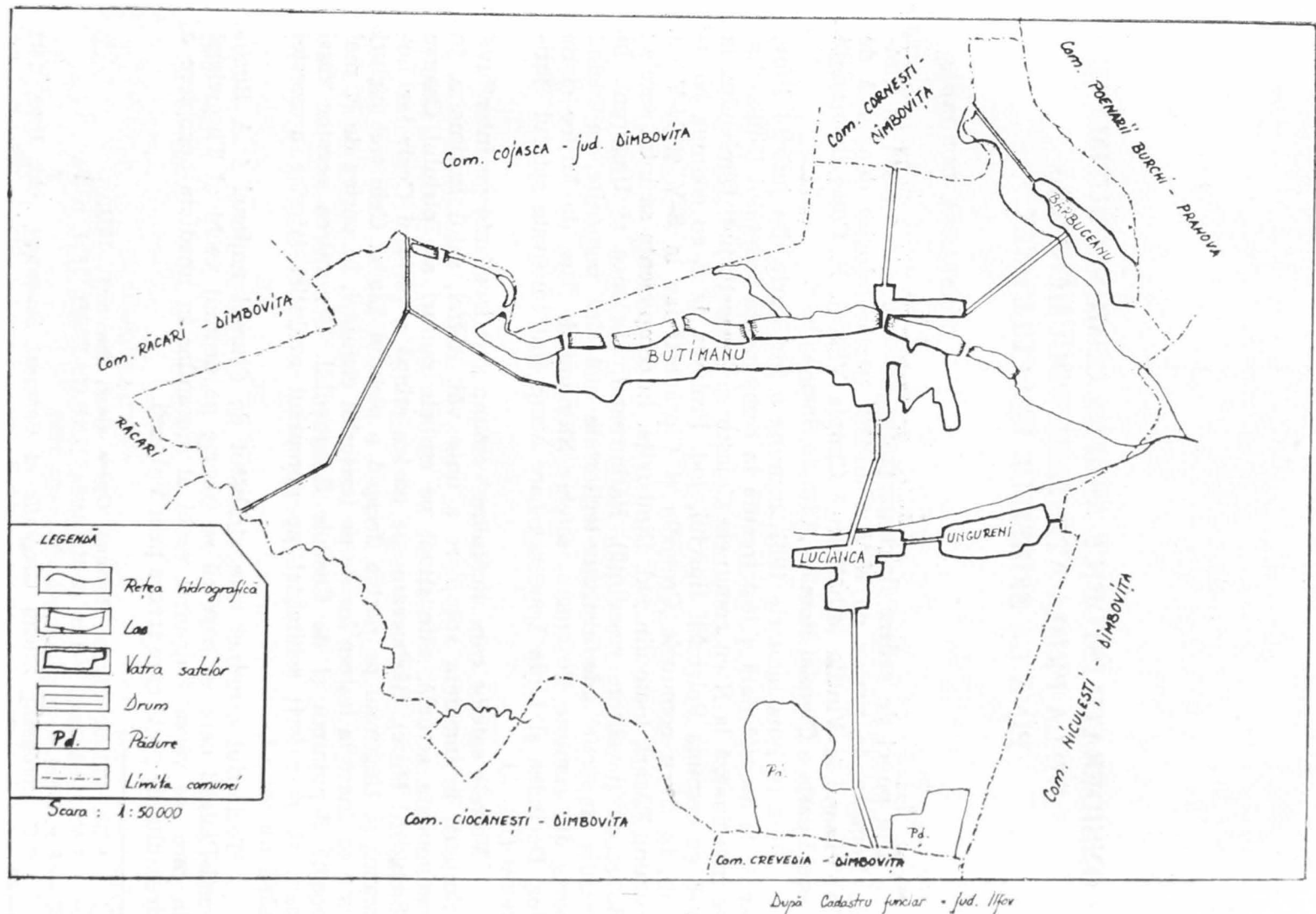

Fig. 1. Harta comunei Butimanu — vecinătăți (după harta cadastrală din 1972).

Numai întâmplarea, credem noi, face ca prima atestare documentară a localității să dateze abia de la sfârșitul secolului XVIII deoarece din cercetările arheologice făcute de D. V. Rosetti⁶, și de noi cu copiii de la școala generală, membri ai Cercului de Istorie și Arheologie, sînt cunoscute dovezi de locuire de la sfârșitul paleoliticului superior, din neolitic, epoca bronzului, dacică, daco-romană, din secolele V—VI, XI—XII și XIII—XVIII⁷. Unele dintre piesele descoperite pe teritoriul comunei Butimanu se află în colecțiile Muzeului de istorie a municipiului București și au intrat de mult în circuitul istoric, cum ar fi un brăzdar de plug datat de unii specialiști în sec. XVI⁸, iar de alții, în sec. XVII⁹. Alte materiale vor intra în circuitul științific după publicarea lor. Ne-am referit, desigur, la cele din perioada de după întemeierea primelor voievodate românești și a celei care precede acest moment din istoria devenirii poporului român.

Pînă acum nu s-au descoperit documente în care să fie menționat Butimanu sau vreunul din satele componente, mai vechi decît secolul XVIII. Această situație se poate datora faptului că nu s-au aflat pe moșia vreunei mănăstiri, a vreunui domn sau mare dregător.

Cea mai veche atestare a comunei o găsim în Catagrafia din 1810 în legătură cu biserica de lemn din Butimanu — Decindea cînd „preotul Dumitru (sîn) Popa Radu a fost preoțit pentru biserica și poporul din sat”¹⁰. Desigur, satul trebuie să fi existat anterior acestei date, fapt confirmat și de cercetările arheologice.

Popescu-Băjenaru, forțînd litera unui document de la 1648 privind mănăstirea din Bălteni, susține că printre satele mănăstirii trebuie să fi fost și Butimanu. Faptul este posibil dar deocamdată rămîne de domeniul ipotezei¹¹.

Butimanu este menționat apoi și în harta rusă din 1835, după cum constată C. C. Giurescu¹². În hartă mai sînt menționate: Sterianu de Sus, Poienari, o circiumă la N de Sterianu de Jos dar fără număr și o localitate Coasta Snagovului¹³. Ne întrebăm dacă aceasta din urmă nu ar putea fi Decindea.

În anul 1861, în timpul domniei lui Al. I. Cuza, cu ocazia împărțirii administrative sînt menționate toate satele care alcătuiesc azi comuna Butimanu. Ele nu făceau parte din această comună și sînt consemnate cu următoarele denumiri: Butimanul Petrescului format din

⁶ Dinu V. Rosetti, *Civilizația de tip București*, 1935.

⁷ C. Boroneanț, *Comuna Butimanu. Monografie istorică*, 1975, (manuscris), p. 1—5. După redactarea monografiei cercetările au continuat, descoperindu-se noi materiale arheologice.

⁸ Păreră emisă de P. Panait și mărturisită nouă verbal.

⁹ V. Neamțu, *La technique de production céréalière en Valachie et Moldavie jusqu'au XVIIIe siècle*, B.H.R., București, 1975, p. 52.

¹⁰ R. Crețeanu, *Bisericile de lemn din regiunea București*, în *Glasul Bisericii*, 1—2, 1964, p. 62—63.

¹¹ Popescu Băjenaru, *Schitul Bălteni din Codrii Vlăsiei*, Ed. a II-a, București, 1912.

¹² C. C. Giurescu, *Principatele Române la începutul secolului al XIX-lea*, București, 1957, p. 246.

¹³ Idem, p. 243.

37 de case în care trăiau 38 de familii, Luceanca în care trăiau 64 de familii, Pășcăneanca cu cătunul Ungureni avînd 31 de case și 32 de familii. Sterianu (probabil de Sus) avea 37 de case și 38 de familii. Sterianu de Mijloc cu cătunul Sterianu „de Jos”, erau formate din 51 de case și 52 de familii. Comuna în această alcătuire făcea parte din plasa Znagovu, jud. Ilfov ¹⁴. Poienarii (Bărbuceanu) ținea de comuna Tătărăi, județul Dîmbovița ¹⁵, iar Decindea este pomenită tot cu numele Butimanu ca făcînd parte din plasa Ialomița, jud. Dîmbovița și avea 105 case cu 105 familii ¹⁶.

În împărțirea din 1864 Butimanu făcea parte din districtul Ilfov, plasa Snagov ca și Poienari (poate Bărbuceanu) și Luceanca după cum le menționează decretul semnat de domnitorul Alexandru Ioan Cuza ¹⁷.

În 1865 Comuna Butimanu făcea parte din plasa Znagov, jud. Ilfov, iar în alcătuirea sa intrau satele : Pășcăneanca (Ungureni), Sterianu de Mijloc și de Josu. Toate la un loc avea 120 de case cu 123 de familii și două biserici ¹⁸. Lucianca era comună de sine stătătoare cu 80 de case, 88 de familii și o biserică ¹⁹. Poienarii țineau de Tătărăi ²⁰. Butimanu — Decindea și Sterianu de Sus nu sînt menționate în nici un fel.

În 1874 sînt se fac propuneri de modificări administrative pe întreaga țară, în legătură cu Comuna Butimanu se specifică următoarele : „comuna însemnată în tablou cu numele de Butimanu se va dezlipi în două, adică :

1. Cătunele Poienarii lui Polizu, Poienarii Vulpești, Poienarii Niculescului, Ciocănarii, Perișu și Movila, vor forma o comună cu numele de Poienarii Niculescului.

2. Cătunele Butimanu, Lucianca, Pășcăneanca, Sterianu de Mijloc, Sterianu Vlahuții, vor forma o a doua comună cu numele și reședința în Butimanu Petrescului” ²¹.

În același document dar la pag. 3687 se spune : „Comuna Periș se va dezlipi de la comuna Butimanu și se va alipi la comuna Tîncăbești“. Aceasta însemna că între 1865 și 1874 a mai avut loc o împărțire teritorial-administrativă în urma căreia comuna Butimanu îngloba toate satele menționate în proiectul din 1874. Atît împărțirea presupusă cît și proiectul s-au dovedit a fi nerealiste deoarece în tabelul definitiv de după votarea legii de împărțire administrativă, prevederile din proiect sînt nesocotite iar în tabelul publicat de Monitorul Oficial din 26 iulie/7 august 1875 comuna poartă denumirea : Butimanu-Lucianca și are următoarea componentă : Butimanu, Linia-Luceanca (reședință), Pășcăneanca, Sterianu de Jos, de Mijloc și de Sus ²². Se revenise la împăr-

¹⁴ *Indicele comunelor orășiane și rurale din Muntenia*, București, 1861, p. 30.

¹⁵ *Idem*, p. 28.

¹⁶ *Idem*.

¹⁷ *Monitorul Oficial* din 29 noiembrie/11 decembrie 1864, p. 1262.

¹⁸ *Ministerul de Interne și Agriculturii, Indicele comunelor României după noua organizare*, București, 1865, p. 49.

¹⁹ *Idem*, p. 50.

²⁰ *Idem*, p. 28.

²¹ *Monitorul Oficial* din 22 noiembrie 1874, p. 3689.

²² *Monitorul Oficial* din 26 iulie/7 august 1875, p. 4961.

țirea din vremea lui Alexandru I. Cuza. Ca element nou apare menționarea satului Linia-Luceanca, sat component al localității Butimanu.

În 1887, după reorganizarea administrativă din acel an, comuna se menține cu aceeași denumire și componentă ca în 1875. Din indicatorul publicat după reorganizarea din 1887 aflăm că venitul comunei se ridică la 3792 lei iar cheltuielile de 3907 (de unde deducem că era o comună slab dezvoltată din punct de vedere economic, dacă o comparăm cu comuna Bucoveni, care avea un venit de 21515 lei iar cheltuielile se ridicau la 20602 lei)²³. Ne lipsesc datele referitoare la satele Bărbuceanu (Poienari)²⁴ și Decindea²⁵ care făceau parte din județul Dîmbovița, respectiv din comunele Tătărăi și Cătunu.

Indicatoarele din 1896²⁶, 1897²⁷ nu aduc elemente care să arate vreo schimbare în alcătuirea comunei sau în potențialul său demografic și economic.

O dată cu apariția lucrării, Marele Dicționar Geografic al României²⁸ care se inspira pentru jud. Ilfov în special din Dicționarul Geografic al Județului Ilfov, întocmit de C. Alessandrescu pe baza datelor din documentele menționate din 1864, 1878, 1889²⁹ și din altele strînse special pentru această lucrare, datele privind comuna și satele care o alcătuiesc sînt mult mai numeroase.

Ne vom ocupa, pe rînd, de fiecare dintre localitățile care formează astăzi comuna, ținînd seama, în special, de „Marele Dicționar Geografic“.

Butimanu. În lucrarea sus citată sînt menționate două localități cu aceeași denumire și anume: ca sat al comunei Butimanu-Luceanca, jud. Ilfov din care fac parte satele: Butimanu, Linia-Luceanca, Luceanca, Pășcăneanca, Sterianul de Sus, Sterianul de Mijloc și Sterianul de Jos³⁰, și ca sat al comunei Cătunu în componența căreia mai intrau satele: Bujoreanca, Hodărăști și Ochiul Boului, jud. Dîmbovița. Această menționare se referea la localitatea Decindea (Butimanul Mic)³¹.

Toponimul Butimanu după Marele Dicționar Geografic al României, preluat din tradiția orală, provine de la îndeletnicirea principală a locuitorilor — confecționarea butilor³², și se referă evident la amîndouă localitățile care poartă același nume, dar unul dintre acestea trebuie să fi fost mai vechi și s-a extins și asupra celuilalt. Ambele sînt situate pe apa Ceașului, deja menționată, una în fața celeilalte, despărțite de cursul pîriului și de o luncă largă, nelocuibilă, odinioară acoperită de vegetație arboricolă și ierboasă — specifice luncii.

²³ *Indicator al comunelor urbane și rurale din Regatul României din 1887*, p. 162.

²⁴ *Idem*, p. 89.

²⁵ *Idem*, p. 88.

²⁶ *Indicatorul comunelor urbane și rurale din Regatul României*, București, 1896, p. 207, 114, 416.

²⁷ *Indicatorul alfabetic al comunelor urbane și rurale*, București, 1897, p. 8.

²⁸ I. Lahovary, C. I. Brătianu, Gr. Tocilescu, *Marele Dicționar Geografic al României*, București, 1892, vol. II, p. 91, 304.

²⁹ C. Alessandrescu, *op. cit.*, p. 350—351.

³⁰ I. Lahovary, C. I. Brătianu, Gr. Tocilescu, *op. cit.*, p. 91.

³¹ *Idem*, p. 304.

³² *Idem*, p. 91.

După datele cuprinse în Marele Dicționar Geografic, satul s-a înființat pe la 1790 din oamenii fugiți în pădure după victoria armatelor ruso-austriece asupra turcilor de la Focșani și Mărtinești pe Rîmnic, război ce s-a terminat cu pacea de la Iași. Aceștia au fost aduși aici de către un oarecare clucer State, fostul proprietar al moșiei de la acea dată, care le-a dat pământ de cultivat și loc de case. Se specifică chiar locul vetrei de sat, anume „deasupra văii Luicănească”³³, probabil denumirea veche a unui afluent al pîriului Ceaușu. Credem că localitatea a putut fi mai veche — iar acești oameni au fost aduși aici spre a întări și mări potențialul uman al moșiei. Această informație este întărită și de Harta rusă din 1835³⁴ și de aceea a lui I. Popp de Száthmary pe care se află menționată³⁵.

După datele Dicționarului, suprafața totală a satului era de 274 ha pe care trăia o populație de 267 de locuitori, din care 37 erau țigani. Moșierul St. Iorgulescu avea 150 hectare. Din acestea, 110 ha, erau cultivabile, 5 ha sterpe, 20 ha izlaz, 15 ha pădure. Restul suprafeței era cultivată de locuitori care aveau și 9 ha sterpe. În sat se aflau 164 vite mari și 225 vite mici. Comerțul îl făcea un circiumar. Satul mai avea o povarnă și un pod stătător. Aici se afla primăria comunei construită cu fondurile județului în 1887, pentru care s-a cheltuit suma de 6460 lei și o școală mixtă frecventată de 19 elevi și o elevă, cu întreținerea căreia se cheltuiau anual 1388 lei. Biserica satului a fost construită în 1836 de către un preot paroh care se numea Constantin Mirodot și era deservită de doi preoți parohi și doi cîntăreți³⁶.

Sterianu de Sus. Numele și-l trage probabil de la proprietarul Stere Harapliu care a întemeiat cătunul cam pe la 1860³⁷. Acest an nu poate fi luat în considerație, ca an al înființării localității deoarece este menționată pe harta rusă din 1835³⁸ și de harta lui I. Popp de Szatmary din 1856³⁹ și ca atare trebuie să fi fost mult mai veche.

Este situat pe partea dreaptă a Coadei Snagovului (Ceaușul) și cuprindea în hotarele sale și pădurea Deșloaia. Avea o suprafață de 662 ha. Populația număra 204 locuitori. Proprietar în preajma redactării Dicționarului⁴⁰ era P. Vlahuți care stăpînea 575 ha pământ arabil, 250 ha pădure, 45 ha izlaz și 5 ha sterpe. Locuitorii aveau 87 ha din care 4 ha sterpe. În sat se aflau 177 vite mari și 229 vite mici. Comerțul

³³ *Idem*, în volumul IV, p. 170 este menționat un cătun cu numele Linia Păltineanu, înființat în 1852 de către proprietarul C. Păltineanu pe valea Luicăneasca, cu 225 de locuitori care au fost împroprietăriți în 1864, dîndu-li-se 112 ha din moșia lui A. Vanicu. În cătun erau 145 vite mari și 145 vite mici. Pe teritoriul său se aflau șase fîntîni, în afară de fîntîna Izvorul Tămăduirii.

³⁴ C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 246.

³⁵ I. Popp de Szatmary, *Charta României meridionale pictată în ordinea Măriei selle Principelui Domtitoriu Alexandru Ioanne I. în stabilimentulu Artisticu Szatmary*, București, 1864. Planulu originalu, ridicatu de ingineri austriaci la anul 1856.

³⁶ I. Lahovary, C. I. Brătianu, Gr. Tocilescu, *op. cit.*, p. 81.

³⁷ *Idem*, vol. V, p. 408 ; C. Alessandrescu, *op. cit.*, p. 251.

³⁸ C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 243.

³⁹ I. Popp de Szatmary, *op. cit.*

⁴⁰ I. Lahovary, C. I. Brătianu, Gr. Tocilescu, *op. cit.*, vol. V, p. 408.

era făcut de un circumar. În sat se stabiliseră doi străini. Până în 1865 a existat o biserică de lemn dar, după cum arăta C. Alessandrescu „a ars cu desăvârșire”⁴¹. Ar putea fi cea mai veche așezare de pe teritoriul comunei. V. Mihordea, după un document nedatat o situează în secolul XVIII⁴². Această ipoteză pare a fi confirmată și de cercetările arheologice efectuate în această parte a comunei și de harta rusă.

Sterianu de Mijloc. Pe Harta lui I. Popp de Szatmary este consemnat, ceea ce ne face să presupunem că exista mai demult⁴³. Avea o suprafață de 241 ha și o populație de 88 locuitori⁴⁴. Proprietar era C. Presan care deținea 208 ha din care 115 ha erau cultivabile, 75 ha pădure, 15 ha izlaz, 3 ha sterpe, iar locuitorii stăpîneau 33 ha, din care 4 ha sterpe. În sat se aflau 50 de vite mari și 82 vite mici. Printre locuitorii satului se aflau și doi străini⁴⁵.

Sterianu de Jos. A fost înființat de proprietarul moșiei I. Goru-neanu în 1855. Îl găsim menționat însă de harta rusă, ceea ce înseamnă că și-a menținut numele dinainte iar toponimul de Sterianul și legenda originii sale trebuie situată înainte de 1835⁴⁶. Localitatea este bine marcată și pe harta lui I. Popp de Szatmary⁴⁷. Avea o suprafață de 237 ha și 104 locuitori. Proprietarul deținea 203 ha din care 103 cultivate, 2 ha sterpe, 30 ha izlaz, 40 ha pădure, 1 ha eleșteu și 1 ha vie. Acesta avea și o mașină de treierat. În sat erau 92 vite mari și 60 vite mici.

Lucianca. „Marele Dicționar Geografic” menționează că s-a înființat în anul 1840 de către proprietarul D. C. Faca, cu oameni veniți din Lucieni — Dimbovița⁴⁸. Faptul pare a fi verosimil, măcar în parte, deoarece este marcat și pe harta lui I. Popp de Szatmary⁴⁹. Perimetrul satului este cuprins între pădurile Deșloaia și Păduroaica. Avea o suprafață de 383 ha și 187 locuitori. Proprietarul A. Vanicu stăpînea 227 ha dintre care 127 pădure, 20 ha izlaz. Locuitorii stăpîneau doar 103 ha din care 6 ha erau sterpe. Numărul vitelor mari era de 159 iar a celor mici de 143. Comerțul era făcut de doi circumari⁵⁰.

Ungureni (Pășcăneanca). S-a înființat cam pe la 1809 de către fostul proprietar Penciu Pașcanu⁵¹. Pe harta lui I. Popp de Szatmary este marcat sub denumirea Ulmeni (fig. 2)⁵². Faptul că el mai este menționat și cu denumirea de Ungureni, dacă nu este un argument împotriva datei întemeierii — atestă în schimb o altă origine decît cea locală și anume

⁴¹ C. Alessandrescu, *op. cit.*, p. 243.

⁴² V. Mihordea, S. Papacostea, Fl. Constantiniu, *Documente privind relațiile agrare în veacul XVIII*, vol. I, Țara Românească, București, 1961, document 699, p. 867.

⁴³ I. Popp de Szatmary, *op. cit.*

⁴⁴ I. Lahovary, C. I. Brătianu, Gr. Tocilescu, *op. cit.*, p. 408.

⁴⁵ Idem.

⁴⁶ C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 243.

⁴⁷ I. Popp de Szatmary, *op. cit.*

⁴⁸ I. Lahovary, C. I. Brătianu, Gr. Tocilescu, *op. cit.*, vol. IV, p. 190.

⁴⁹ I. Popp de Szatmary, *op. cit.*

⁵⁰ I. Lahovary, C. I. Brătianu, Gr. Tocilescu, *op. cit.*, vol. IV, p. 190.

⁵¹ Idem, p. 660.

⁵² I. Popp de Szatmary, *op. cit.*

ardelenească. Se întindea pe o suprafață de 448 ha și avea o populație de 229 locuitori. Din totalul suprafeței, 313 ha erau al proprietarului B. Rătescu, din care 113 ha arabil, 35 ha izlaz, 165 ha pădure. Țăranii stăpîneau 135 ha. În sat se creșteau 134 vite mari și 204 vite mici. Comerțul era făcut de un circiumar. În localitate se stabilise și un străin⁵³.

Decindea (Butimanu Mic). Făcea parte, după cum am mai arătat, din comuna Cătunu, plasa Ialomița, jud. Dimbovița. „Marele Dicționar Geografic“ nu specifică numărul locuitorilor sau alte date de interes economic și statistic⁵⁴. Prima mențiune documentară o găsim în Cataografia din 1810 când este pomenită biserica de lemn ce se mai păstrează și acum⁵⁵. Pe harta rusă la numărul 21 în dreptul său se afla notată o localitate denumită Coasta Snagovului⁵⁶. Este foarte posibil ca aceasta să fi fost vechea denumire a localității. O găsim menționată apoi și pe harta lui I. Popp de Szatmary⁵⁷. Originea toponimului Decindea ar putea fi pusă în legătură cu procesul de transhumanță⁵⁸.

Bărbuceanu (Poienari sau Poinari). A făcut parte când din comuna Tătărăi, când din comuna Cătunu, jud. Dimbovița, plasa Ialomița. A intrat în componența comunei Butimanu, abia din 1943⁵⁹. Denumirea localității este legată de toponimul Poiana⁶⁰. Anul înființării nu poate fi precizat dar pe harta rusă este menționat cu nr. 109⁶¹. Se află notat pe harta lui I. Popp de Szatmary sub numele de Poienari-Polizu⁶² (Polizu de la numele proprietarului). La început, înaintea stabilirii conacului, satul a fost risipit prin poiana din preajma pîriului Ceair, nu departe de drumul mocanilor. Despre această localitate „Marele Dicționar“ nu amintește nimic, de aceea și informațiile noastre sînt lacunare pînă la începutul secolului nostru.

După „Marele Dicționar Geografic al României“ comuna Butimanu (care nu includea aceste două ultime localități) se întindea pe o suprafață de 2342 ha avînd o populație de 1226 locuitori. Proprietarii St. Iorgulescu, A. Vanicu, B. Rătescu, P. Vlahuți, C. Presan, I. Goruneanu stăpîneau 1728 ha, iar țăranii 614 ha.

Numărul vitelor mari pe comună se ridica la 920 capete (403 boi, 306 vaci și viței, 18 tauri, 30 bivoli, 163 cabaline) și 1228 vite mici (22 capre, 304 porci și 902 oi). Aratul se făcea cu 64 boi și 12 cai. Aceste date statistice sînt deficitare deoarece dacă le adunăm între ele, pe sate, totalurile nu concordă.

⁵³ I. Lahovary, C. I. Brătianu, Gr. Tocilescu, *op. cit.*, vol. IV, p. 660.

⁵⁴ I. Lahovary, C. I. Brătianu, Gr. Tocilescu, *op. cit.*, vol. II, p. 304.

⁵⁵ R. Crețeanu, *op. cit.*, p. 61—64; *Bisericile de lemn din Muntenia*, București, 1958, p. 38.

⁵⁶ C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 243.

⁵⁷ I. Popp de Szatmary, *op. cit.*

⁵⁸ R. Vuia, *Tipul de păstorit la români*, București, 1970.

⁵⁹ *Împărțirea administrativă a României din 1943*, București, 1943, p. 279.

⁶⁰ R. Vuia, *op. cit.*

⁶¹ C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 245.

⁶² I. Popp de Szatmary, *op. cit.*

În comună erau 156 gospodării improprietărite și 129 neimproprietărite. Din cele 276 gospodării numai 246 erau ale contribuabililor. Bugețul comunal era de 3792 lei la venituri și 3932 lei la cheltuieli. Pentru 245 gospodării este indicată profesia de plugari, pentru șapte de industriași iar pentru 25 — profesii diverse. Comerțul se făcea de 8 circiumari. În comună se aflau : o povarnă (menționată în satul Butimanu), o mașină de treierat cu aburi, un pod stătător și un eleșteu cu pește⁶³.

Condițiile de viață ale țăranilor trebuie să fi fost destul de grele dacă ținem seama de faptul că din suprafața arabilă cei 1220 țărani dețineau abia 614 ha, iar dintre acestea 40 ha erau sterpe. Suprafața cultivată de țărani reprezintă 26% o. Nu ni se specifică numărul vitelor aparținând țăranilor dar credem că cele mai multe aparțineau proprietarilor mari. Un număr destul de mare de gospodării — 27 din 276 (10%) nu erau impozabile din cauza nivelului de trai, foarte scăzut, iar bugetul comunei era deficitar.

Dacă datelor statistice din „Marele Dicționar Geografic“ trebuie să le acordăm credit pentru că se apropie de datele din indicatoare și altele nu avem, celor privind vechimea trebuie să le acordăm o importanță minimă sau pot fi chiar neglijate deoarece aproape fără excepție toate satele sînt menționate în harta rusă de la 1835 și în harta lui I. Popp de Szatmary dată publicității în 1864, dar elaborată pe baza unor măsurători și ridicări topografice din 1856.

Dacă în harta rusă sînt menționate, ele trebuie să fi existat cu cel puțin 50 de ani înainte, ceea ce înseamnă că vechimea lor pe aceeași vatră poate fi coborîtă pînă cel puțin spre sfîrșitul veacului XVIII.

Despre participarea locuitorilor comunei la marile evenimente de efervescență social-politică a veacului XIX (revoluția lui Tudor Vladimirescu sau de la 1848) nu am găsit pînă acum nici o mențiune documentară. Avem informații în schimb referitoare la participarea locuitorilor comunei la răscoala țărănească de la 1888⁶⁴, pe care le vom prezenta în ordinea în care sînt menționate în volumul de documente editat de Academia Română și din documente de arhivă. Acestea sînt telegrame ale forțelor de ordine sau de reprimare, articole din presa vremii precum și un raport al căpitanului N. Chirișescu asupra evenimentelor.

Prima referire la participarea locuitorilor comunei Butimanu la răscoală se află într-o telegramă fără dată în care se arată că după ce s-au tras focuri (de armă) la Poienari - Ciocănari se organizează răscoala la Butimanu-Lucianca⁶⁵. Cu siguranță telegrama este de la începutul evenimentelor. O telegramă din 17 aprilie anunță ministerul de interne că revoltații din comuna Poienari vor înainta spre comuna Butimanu cerîndu-se de urgență trupe⁶⁶. În telegrama din 28 aprilie se anunță de la Cojasca-Butimanu și Cătunu ordinea s-a stabilit definitiv iar arestații vor fi predați subprefecturii și trimiși la Tîrgoviște⁶⁷. Într-o

⁶³ I. Lahovary, C. I. Brătianu, Gr. Tocilescu, *op. cit.*, vol. II, p. 91.

⁶⁴ M. Roller, *Răscoala țăranilor din 1888*, București, 1950, p. 94—95.

⁶⁵ *Idem*, p. 104.

⁶⁶ *Idem*, p. 94—95.

⁶⁷ *Idem*, p.141.

altă telegramă din 21 aprilie se arată că din informațiile date de căpitanul N. Chirițescu, care a inspectat comuna, pe proprietatea lui P. Vlahuți și nici în cuprinsul comunei „nu s-a devastat nimic și este completă liniștea”⁶⁸.

Ziarul „Lupta” din 8 aprilie subliniază că în ziua precedentă spre Butimanu s-au trimis două escadroane de cavalerie venite de la Iași⁶⁹. „Monitorul Oficial” din 9 aprilie consemnează printre altele că obiectele prădate, ascunse prin păduri, se înapoiază proprietarilor și că la Butimanu, care cu o zi înainte se arăta neliniștit acum domnește ordinea, ca în tot județul, cu excepția comunei Prund⁷⁰. „Universul” din 11/13 aprilie relatează că în Cojasca, Butimanu și Cătunu s-a stabilit ordinea⁷¹. „Monitorul Oficial” din 6 aprilie consemnează, printre altele, relatări privind răscoala: anume că, în Butimanu, Poienari, Ciocănari, sentinelele au fost atacate, „răscoala a căzut însă îndată ce s-au adunat trupele care au pacificat Linia Bojdani-Lipia”⁷².

Din arhivele fostului județ Ilfov, Dosar 120/12, raportul căpitanului N. Chirițescu în urma inspecției în comunele răsculate printre care Bărbuceanu și Butimanu, aflăm că în aceste localități s-a restabilit ordinea arestându-se cei care au fost găsiți mai îndrăzneți, deoarece nu s-a putut da de capii răscoalei fiindcă răspundeau „că toți sînt vinovați”. Răscoala a izbucnit din cauza abuzurilor administrației locale și a grelelor învoieli agricole. Documentul relatează că la Butimanu a fost destituit primarul care era cu totul necorect și face observația că dacă porumbul venit în gara Periș, precum reiese și din memoriu (foaia 14 a aceluiași dosar) pe data de 31 martie se împărțea la timp, răscoala nu ar fi putut izbucni deoarece la Butimanu a început abia pe 3 aprilie. Între cauze sînt amintite insuficiența pămîntului cultivabil, proprietate a țăranilor, lipsa hranei pentru oameni și vite și faptul că celor însurați nu li s-a mai dat pămînt conform legii din 1864 și se ajunsese ca fiecare familie să aibă un pogon sau numai 1/2 pogon de pămînt.

Rezumînd informațiile prezentate, constatăm că răscoala în Butimanu a început în ziua de 3 aprilie 1888 și a durat pînă în ziua de 5 aprilie, dar starea de alarmă s-a prelungit pînă în ziua de 8 cînd au venit de la Iași, în sprijinul autorităților de ordine, 2 escadroane de cavalerie. În legătură cu desfășurarea evenimentelor informațiile sînt contradictorii atunci cînd e vorba despre acțiunea de prădare a conacelor boierești, deoarece în telegrama din 21 aprilie se arăta că „pe proprietatea lui Vlahuți și nici în cuprinsul comunei nu s-a devastat nimic”, iar în „Monitorul Oficial” din 9 aprilie se arăta că „obiectele prădate și ascunse prin păduri, se înapoiază proprietarilor”. Deci răscoala a avut accente violente, atacîndu-se chiar santinelele.

Așa cum arată raportul căpitanului N. Chirițescu, în comună erau o serie de contradicții și de nemulțumiri, cauzate de relația de exploatare a țăranimii de către moșieri și de către autoritatea locală — primarul — unealtă a acestora.

⁶⁸ *Idem*, p.153.

⁶⁹ *Idem*, p. 252.

⁷⁰ *Idem*, p. 258.

⁷¹ *Idem*, p. 259.

⁷² *Idem*, p. 245.

Astfel, în documentul 699, din volumul I, din „Documente privind relațiile agrare în veacul XVIII din Țara Românească”⁷³ se relatează despre neînțelegerile dintre 36 cosași olteni, din Gorj și ispravnicul moșiei Mogoșoaia, cărora acesta nu le-a plătit suma de 23 de bani pe zi și o oca de mălai. La plângerea cosașilor olteni adresată domnului țării, ispravnicul în apărare invocă motivul că pe moșiile Sterianu și Ledirza se dau 16 parale. Documentul ne arată și existența unor contradicții, dar și nivelul scăzut de viață al locuitorilor din satele amintite, printre care și Sterianu din competența comunei Butimanu. Pe fondul unor contradicții de secole s-au adăugat cele rezultate din aplicarea ineficace și incorectă a reformei agrare din vremea lui Alexandru Ioan Cuza, a legii de împrumutarea a tinerilor căsătoriți din 1878. În comuna Butimanu, ca și în alte comune din plasa Snagov nici pînă în 1888, însurătorii nu fuseseră împrumutăriți. Populația înmulțindu-se, fiecărei familii nu-i rămăsese decît o jumătate de pogon sau cel mult un pogon de pămînt. Documentul nr. 14 din dosarul 120, din 1888⁷⁴ arată că țărani din comunele plasei Snagov, între care și Butimanu, s-au răscolit cerînd pămînt. Alt document arată că revendicările de căpetenie ale țăranilor au fost: pămîntul de cultivat și izlazul⁷⁵. Neavînd pămînt și nici alte posibilități de procurare a hranei, țăranii au fost obligați să accepte învoielile agricole care deveneau din ce în ce mai grele, ajungîndu-se la stări conflictuale cu proprietarii, arendașii sau ispravnicii moșiilor.

O cauză imediată a răscoalei au fost promisiunile făcute în propaganda electorală pentru alegerile din colegiul III, printre care și aceea de stabilire a dijmei una din 10. Documentul din dosarul 81, fila 12 arată că țăranii din plasa Snagov s-au răscolit cerînd să li se arate ordinele venite de la guvern pentru stabilirea acestei dijme⁷⁶. O altă cauză imediată au fost urmările secetei din 1887 care a accentuat contradicțiile. Guvernul liberal al lui I. C. Brătianu a propus (și s-a votat) o lege prin care se acorda statului un credit în valoare de 3 milioane lei cu care să cumpere porumb pentru a fi împărțit țăranilor. Se întocmesc tabele cu sătenii lipsiți de hrană. Porumbul sosește în gara C.F.R. Periș spre a fi distribuit locuitorilor din plasa Snagov, dar autoritățile nu-l ridică spre a-l distribui⁷⁷. Faptul este subliniat chiar de raportul căpitanului N. Chirițescu⁷⁸ și acesta a fost poate motivul pentru care formele cele mai violente ale răscoalei au fost înregistrate și în comunele din plasa Snagov, printre care și Butimanu⁷⁹. La izbucnirea răscoalei a contribuit și opoziția care în alegerile amintite pentru colegiul al III-lea din luna ianuarie, a aceluiași an a promis pe lîngă distribuirea porumbului și împrumutarea țăranilor lipsiți de pămînt și scăderea dijmei⁸⁰.

⁷³ V. Mihordea, S. Papacostea, Fl. Constantiniu, *op. cit.*

⁷⁴ Arhivele Statului, Filiala jud. Ilfov, fond *Tribunalul jud. Ilfov, Secția 5*, dosar 120 din 1888, fila nr. 14.

⁷⁵ *Idem*, Sect. I, dosar 7 din 1888, fila nr. 208.

⁷⁶ *Idem*, Sect. I, dosar 81, din 1888, fila nr. 12.

⁷⁷ *Idem*, dosar 120, din 1888, filele nr. 14, 72.

⁷⁸ *Idem*, fila nr. 12.

⁷⁹ *Idem*, filele nr. 13—14.

⁸⁰ *Idem*, fila nr. 14.

Participarea locuitorilor comunei la răscoală a constituit un fapt pozitiv în evoluția societății românești de la sfârșitul sec. XIX prin faptul că păturile conducătoare au fost obligate să ia o serie de măsuri pentru îmbunătățirea soartei țăranilor, prin votarea în luna septembrie a anului a unei legi noi a tocmelilor agricole, iar în 1889 a unei noi legi privind vânzarea moșiilor statului către țărani în loturi de 5—25 hectare. Ca efect imediat menționăm distribuirea porumbului și cercetarea plîngerilor țăranilor contra primarilor, notarilor și arendașilor, ceea ce a dus la schimbarea acestora — cum a fost chiar în cazul comunei Butimanu, unde a fost înlocuit primarul.

Pînă în secolul XVIII, izvoarele documentare privind comuna lipsesc. În secolul XVIII sînt puține dar, sînt numeroase cele privind secolul XIX. Numărul mai mare al informațiilor, mai ales pentru a doua sa jumătate, se datorează mai puțin unor izvoare documentare cît mai ales unor lucrări cuprinzătoare cum ar fi: „Dicționarul Geografic al Județului Ilfov“ a lui C. Alessandrescu și „Marele Dicționar Geografic al României“ — de sub redacția unora dintre cele mai de seamă personalități ale secolului ca: I. Lahovary, C. I. Brătianu și Gr. Tocilescu care realizează pentru prima dată o încercare de repertoriare a tuturor localităților din România, pe criterii geografice, istorice, demografice și statistice. Hărțile publicate anterior apariției sale sau indicatoarele comunelor, au constituit preludii și pe acest drum „Harta“ lui I. Popp de Szatmary marchează evenimentul cel mai de seamă. Prin răscoala țărănească de la 1888 comuna intră în istorie deoarece a fost una din localitățile în care lupta țăranimii pentru o viață mai bună s-a ridicat pe culmile cele mai înalte.